

Op zoek naar Maurits ‘de Braziliaan’

Gouverneur van Nieuw Holland

Weinig Nederlanders weten dat Johan Maurits, de voormalige Gouverneur van Nederlands Brazilië (1630-1654), in Brazilië wordt gezien als held. In het licht van de tropische zon schittert zijn buste in Recife op het Praça da Republica. Kinderen krijgen de naam ‘João Maurício’ en ‘Nassau’ is terug te vinden als naam voor scholen, straten en bedrijven. Voor wie goed kijkt zijn, met name in het Noordoosten, nog veel sporen van hem te vinden. Wie was deze Nassau en hoe kan het dat hij in Brazilië verheerlijkt wordt?

Oscar Hefting

Op 18 juni 1604 wordt Johan Maurits als dertiende kind van Jan de Middelse, Graaf van Nassau-Siegen, geboren in familiekaasteel Dillenburg. Zijn grootvader Jan de Oude is de broer van Prins Willem van Oranje, wat Johan Maurits tot achterneef maakt van de Prinsen van Oranje, Maurits en Frederik Hendrik. Deze familieband en zijn bekwaamheid zorgen ervoor dat hij als zestienjarige wordt opgenomen in het cavalerieregiment van Frederik Hendrik en al in 1626 tot kapitein bevorderd wordt.

De Tachtigjarige Oorlog en de strijd tegen de Spanjaarden zullen grote invloed hebben op zijn leven. In 1629 neemt hij deel aan de belangrijke verovering van 's-Hertogenbosch en in 1632 helpt hij Maastricht te veroveren. Zijn heldhaftig optreden bij de verovering van de Schenkenschans zorgt ervoor dat hij opvalt en in 1636 het verzoek krijgt Gouverneur van Nederlands Brazilië oftewel ‘Nieuw Holland’ te worden. Hij aanvaardt de functie en vertrekt op 25 oktober van dat jaar met een kleine vloot van vier schepen en 350 man naar Brazilië.

Suikerplantages

Vanwege de rijke suikerplantages verovert de West-Indische Compagnie in 1630 een deel van Noordoost-Brazilië op de Portugezen. Olinda wordt veroverd en de nieuwe hoofdstad Recife wordt gesticht. Toch komen de troepen niet veel verder dan het veroveren van enkele handelsposten langs de Braziliaanse kust. Johan Maurits wordt gestuurd om de kolonie winstgevend te maken. Aan boord heeft hij echter ook wetenschappers en kunstenaars om het nieuwe gebied te onderzoeken en vast te leggen. Zijn droom gaat verder dan alleen het behalen van geldelijke winst. Als hij op 22 maart 1637 in Recife aankomt wordt hij met veel enthousiasme ontvangen. Spoedig trekt hij ten strijde tegen de Portugezen die hij in het zuiden tot

achter de Rio São Francisco weet terug te dringen. Hij markeert deze nieuwe zuidgrens door er een fort te bouwen en het zijn naam te geven, Fort Mauritius. In het noorden zou het gebied bijna tot aan de Amazone lopen.

Kunst en wetenschap

In de zeven jaar dat Johan Maurits gouverneur was heeft hij een onuitwisbare indruk achter gelaten. Hij bleek niet alleen een subliem militair strateeg, maar ook een goede mediator om de verschillende bevolkingsgroepen bij elkaar te brengen en samen te laten werken aan een succesvolle kolonie. Godsdienstvrijheid en tolerantie waren hierbij zijn toverwoorden. Hij creëerde district- en gemeenteraden, waarin protestante Nederlanders en katholieke Portugezen samen zitting namen, en in Recife werd de eerste synagoge op het westelijk halfroond opgericht. Zijn stad Mauritiopolis werd een echte Hollandse stad in de tropen met grachten, bruggen en wallen. Paleis Vrijburg was het stralende centrum waar de bevolking de verzamelde tropische planten en dieren kon bewonderen. Ondertussen waren de schilders Frans Post en Albert Eckhout druk bezig om het landschap en de bevolking vast te leggen op papier en doek. Georg Marcgraf deed astronomische ontdekkingen in het observatorium van Paleis Vrijburg en medicus Willem Piso bestudeerde de planten

en dierenwereld. Het lukte Johan Maurits, vanwege tegenvallende oogsten, echter niet om de kolonie winstgevend te maken. Daarom werd hij in 1644 naar patria teruggehaald door de bewindvoerders van de West-Indische Compagnie.

Mauritshuis

In Nederland kennen weinig mensen Johan Maurits en herinnert alleen het Mauritshuis in Den Haag aan deze bijzondere gouverneur. In Brazilië wordt hij echter nog steeds verheerlijkt. Zijn buste staat midden op het Praça da Republica en elke nieuwe burgemeester van Recife kondigt aan dat hij de volgende Johan Maurits zal worden. Zo leeft zijn droom naar tolerantie en samenwerking voort.

Portret van Johan Maurits (1604-1679)